

FERNANDO VIADER i GUSTÀ

Relació de cases de la vegueria de Besalú que fruïen de Reial privilegi de generositat

ENTORN HISTÒRIC

El 13 de setembre de 1598 moria a l'Escorial el Rei Felip II. Es tancava una època de la Història de l'Europa occidental. Havia començat ja la davallada d'aquell imperi on mai no es ponía el sol, que la seva mateixa immensitat feia difícil de mantenir.

Les llums del seu llarg crepuscle duraren encara uns regnats més i varen il·luminar un segle d'or per les lletres i per les arts. Però aquella hegemonia política no es va refer més.

Regnava Felip III. S'havien cedit els estats de Flandes, 1598; desembarcat tropes anglo-holandeses a Gran Canària, 1599; perdut la batalla de les Dunes, 1600; assetjat, 1601 i pres la plaça d'Ostende, 1604; etc. etc.

La pau d'Augsburg, d'uns anys abans, no havia apaivagat les lluites religioses i Europa covava el malestar d'aquestes passions excitades que havien de desencadenar dintre de poc la cruenta i llarga guerra dels Trenta anys (1) de tantes repercussions socials i polítiques, en un escenari tan vast com era l'imperi dels Habsburg.

Més enllà, a les seves darreries, la pugna esdevindria essencialment política i França hi prendria part (2) aliant-se amb diferents estats europeus a fi d'abatre el domini de la Casa d'Austria en ambdues branques alemanya i espanyola; oposant contra l'Austria les aspiracions de Dinamarca, Suècia i els Prínceps Electors protestants i contra els reis austríacs d'Espanya, les pretensions d'Holanda i dels Ducs de Savoia, Parma i Màntua, al mateix temps que afavoria la sublevació dels portuguesos i dels catalans.

La pau de Westfàlia (3) en 1648, acabaria aquesta guerra que amb tota raó —diu Sanabre pogué anomenar-se— guerra universal ja que no solament va assolir l'Europa central sinó que s'estengué a la totalitat de l'occident europeu i repercutí a altres parts del món.

Espanya no acceptaria el pactat i la continuaria amb França, fins que estipulària més tard, en 1659, la pau dels Pirineus.

Finiria per sempre l'omnipotent hegemonia dels Habsburg concretada en la supèrbia d'aquelles sigles que precisaven totes les vocals de l'abecedari: A.E.I.O.U. - «Austria est imperare orbi universo». La política espanyola, repercutia a Catalunya amb malestar i descontent. L'ordre constitucional donat pels Reis Catòlics a la monarquia hispànica que tan normalment funcionà al decurs del segle XVI, entrà en crisi des del començament del regnat de Felip III. A més del procés centralista propi de les monarquies absolutes del temps, incompatibles amb règims de furs i privilegis, la crisi va plantejar-se per les dificultats financeres dels Habsburgs per mantenir un imperialisme a través d'una multiplicat d'estats separats per nacions enemigues o per les distàncies immenses dels mars, que precisava unes despeses que no podien cobrir les rendes juntes d'Amèrica i de la nació. Per altra part l'abandó de l'agricultura i de la indústria eren els resultats de les convulsions i de les guerres.

El Principat, precisament abatut per tota mena de plagues, travessava una situació econòmica precària, agreujada pel bandolerisme i per una administració deficient que dificultava cada vegada més les seves bones relacions amb Madrid. Més tard, des de les Corts de 1626 fins l'any 1635, començament de la llarga guerra esmentada, es produiria un vertader distanciament polític entre la Cort i el Principat que sota la influència subversiva i anti-espanyola de la política de França, es convertiria en un nou front d'aquella guerra dels Trenta Anys que acabaria fent-nos perdre els estats ultrapirinaics, escabotant per sempre més la integritat del vell Principat.

Les nostres comarques, escenari reduït d'aquelles enverinades revoltes, visquen també la mateixa situació precària abatudes per la misèria de males anyades, per la fam i per les inundacions.

La seva situació limítrofa i de camí de França, féu que sofrissin d'una manera especial el pes de la guerra amb el continuat traspàs de tropes i d'exèrcits envers la frontera, tant per guanyar-la com per travessar-la de pas cap a la nació veïna.

La diversitat de tropes estrangeres que nodrien els exèrcits contendents passant o sojornant per aquestes terres, ocasionaren tota mena d'atropells, abusos i vexacions, fent odiosos els serveis d'allotjaments fins al punt que els naturals del país, els pagesos particularment, es resistien a prestar-lo arribant a la revolta més violenta.

Tant pesaren en el país, que quan més tard el Comte Duc d'Olivares, decidit a

imposar la cooperació financera dels catalans, va portar la guerra a les fronteres de catalunya, els allotjaments militars van ésser dels pagesos i un dels motius d'aquella desgraciada guerra de secessió.

Vegueria de Besalú

El present estudi, antecedent d'aquell conflictiu problema, està situat en aquesta època descrita. Té per marc les terres de l'antic Comtat de Besalú i per motivació l'esmentat procés dels allotjaments.

Enl'entorn històric que precedeix, escenari grandios d'aquells avatars polítics i de semblants esdeveniments, ja hem dit com aquesta servitud de guerra constituïa una càrrega feixuga degut als abusos i extorsions que les tropes solien ocasionar.

Regnava, doncs, el Senyor Dn. Felip III i era Virrei de Catalunya i dels Comtats de Cerdanya i Rosselló. L'Excm. Sr. Dn. Lorenzo Suárez de Figueroa i de Córdoba, Duc de Feria, Marquès de Villalba, Senyor de les Cases de Salva Tierra, Conseller de la S.C. i RL. Majestat (1598-1602) que ho era ja del Rei anterior des de l'any 1596.

Joan Reglà, en la seva obra «ELS VIRREIS DE CATALUNYA», diu que els esdeveniments més importants durant el seu govern foren les Corts de Barcelona de 1599 que marquen la màxima unió entre la reialesa i el principat; el bandolerisme i els perills de la guerra amb França.

Aquesta, es temé doncs molt aviat, quan s'entengué que el Rei de França intentava envair els estats del Duc de Savoia. El 10 de setembre de l'any 1600, el Virrei ja ho prevenia a les autoritats de la frontera i és de creure que s'enviarien també tropes i es reforçarien les guarnicions.

Sobre aquest temps a què ens referim, versa el document de l'any 1601 que presentem, pertanyent a l'arxiu de la Casa Puig de Vilademí i una còpia del qual obra en l'arxiu de la Casa Viader de Parets d'Empordà, lligall «Genealogies de Costat». Assenyala l'arribada d'un Terç a la Vegueria de Besalú i algunes de les circumstàncies que es produïren amb motiu del seu allotjament.

Els allotjaments, ja hem dit que eren mal vistos i els habitants del país es resistien a la dita servitud. Tal com diu Busquets i Dalmau en el seu interessant estudi «EL BISBE DE GIRONA DURANT LA REVOLTA CATALANA DEL 1640», (4). malgrat que el poble s'hi avingués, no obligaven a l'alimentació i moltes vegades eren causa d'abusius excessos i fins de crims d'aquella soldadesca desertada. Per això al toc de Sometent, els pagesos i homes de bosc baixaven

immediatament al poble que temia l'arribada del «Tercio» i sovint eren ajudats pels bandolers o atiats pels clergues i pels ciutadans.

Moltes vegades tampoc s'ordenaven de conformitat amb les constitucions, sinó tal com es procedia en països de conquesta, obligant a les cases a alimentar el soldat i procurant que el nombre d'allotjats excedís el dels veïns a fi d'una major dominació, circumstància que explica l'odiosa servitud que significaven i com es prestaven a tota mena d'atropellaments.

En el cas que ens ocupa, no tenim motiu per pensar que succeís res de semblant, però si per suposar que significaven una càrrega poc desitjable, tota vegada que degueren ésser bastants els veïns de la Vegueria de Besalú que s'hi resistien i que cercaren tots els pretextes a fi d'eludir-los.

El més convincent fou el del Privilegi Militar que els emparava i preservava de la tal prestació.

En efecte, els condecorats amb l'expressada distinció, en virtut de les Constitucions de Catalunya i per Pragmàtiques i Privilegis dels Reis de la Corona d'Aragó, gaudien d'aquest privilegi i de molts d'altres, com eren franquesa de pontatge o de barques junt amb totes les seves coses i família (5); de no poder ésser revocats per pobresa, viudetat, pupil·laritat, ni per qualsevulla altra causa (6); de no poder ésser torturats (7) ni presos ni empresonats (8); ni desarmats de les armes defensives que portessin per defensa de les seves persones (9) de qualsevol espècie que fossin, ni de nits ni de dia, a excepció de les armes especialment prohibides o reprovades per les Corts (9). Estaven també dispensats de pagar impositcions de les ciutats i viles (10) i d'acceptar certs càrrecs de govern etc., etc. I així mateix tenien el privilegi de poder-se col·legiar (11).

El document en qüestió, demostra això esmentat de no allotjar, així com el darrer, ja que es promou per suplicació del Síndic i Procurador del Col·legi Militar, integrat pels individus de la Vegueria de Besalú que gaudien d'aquest privilegi.

Es tracta d'un document en foli, amb paper de segell del Senyor Carles III, el primer i els altres amb comú, de l'any 1777. El llavors Notari Públic de Besalú, Dn. Manuel Antentas, dóna fe que en un llibre de paper en quart de foli amb cobertes de pergami, titulat «REGISTRE DELS PRIVILEGIS DE GENEROSITAT», entre altres semblants llibres i escriptures públiques sobre els mateixos fets del temps del seu antecessor en la Notaria, el Discret Nicolau Puig, va trobar i veure unes presentacions de cartes, de requeriments i de respostes, que transcriu (12).

La transcripció ens confirma l'existència d'aquest llibre en quart de full en el qual vénen registrats els Reials Privilegis concedits i atorgats a diverses persones de la Vegueria de Besalú i altres escriptures per la seva conservació, així com també la d'un document escrit pel mateix Nicolau Puig a continuació, tret dels propis originals que rebé en poder seu.

Per aquesta documentació, sabem que l'any 1601, essent Virrei l'esmentat Duc de Feria, vingué a allotjar-se a la vila i Vegueria de Besalú, l'Iltre. Senyor Dn. Gaspar de Guevara, Capità d'Infanteria i Governador de la Cavalleria Espanyola que S.M. havia enviat als Principats i Comtats de Cerdanya i Rosselló per coses del seu Reial servei.

I també que l'allotjament de l'expressada tropa va ocasionar un petit problema, ja que el dit Capità pretengué que s'havia d'allotjar igualment en les cases dels Decorats de Privilegi Militar i aquests Decorats per altra part pretenien el contrari.

Que per resoldre el conflicte, a suplicació del Hble. Llorenç Casadevall del veïnat de Bruguers, parròquia de Maià, d'aquella condició, com a Síndic, procurador i actor del citat Col·legi Militar, fou despatxada de la Cancelleria de Catalunya una carta del Virrei al Mfe. Francesc Bohils, Comissari Reial, encarregat de l'apostament de l'expressada Cavalleria.

Per aquesta carta de data 20 de juny de l'any 1601 (13), el Duc de Feria confirma l'exempció i disposa que Llorenç Casadevall i altres de la Vegueria, per privilegi Reial han d'ésser tractats com a Militars i persones de Generositat, i que per tal motiu estan exempts d'allotjar tropa. I li mana que en les cases que el Sots-Veguer li indiqui que són de la dita qualitat, no allotgi ni aposenti, ni permeti que allotgin ni aposentin cap soldat.

Segueix el procés i en data 30 del mateix mes, a instància de l'Hble. Pere Arbussà de Serinyà, habitant a Besalú, també decorat, com a síndic i procurador d'aquell estament Generós i substituït per l'expressat Llorenç Casadevall, fou presentat al Mfc. Sebastià Soler aleshores Sots-Veguer, un requeriment exposant que per confirmació de llur privilegi i compliment de la Reial Carta rebuda, no aposentés ni consentís que aposentessin cap soldat en les cases dels Generosos i a fi que no pogués al·legar ignorància dels que estaven en possessió d'aquesta qualitat, li adjuntaren un memorial tret dels registres de la pròpia Cort.

El Sr. Sots-Veguer, disposà que es presentés aquest memorial al Mfc. Jutge i al Fiscal de l'expressada Cort a consell dels quals s'oferia estar. El 2 de juliol el requeriment es presentà al Jutge ordinari Mfc. Celidón Pou Dr. en Lleis, el qual

l'endemà mateix, dia 3, escrigué personalment la resposta i la lliurà al Notari, escrita en presència dels testimonis Mfc. Misser Martirià Bonacasa, Batxiller en Dret i de Luís Coromina escrivà, presentant a continuació al Sots-Veguer el memorial dels que segons el seu criteri fruien de Privilegi Militar a la Vegueria de Besalú, segons podia comprovar-se en la Cort Reial i que la dita Cort tractava com a tals en les actes passades i en les actuals, oferint-se que sempre que en trobi d'altres els anomenarà.

Segueix el memorial que esmenta (14):

1. Figuera i Roset Plana, de	Fares
2. Miquel Vehí, de	Maxella
3. Riera, de	Serinyà
4. Casadevall, de	Serinyà
5. Llorenç de les	Cases (Maià)-15
6. Casadevall, de	Bruguers (Maià)
7. Casademunt, de	Bruguers (Maià)
8. Casellas de la Serra, de	Crespià
9. Campmol, de	Segueró-16
10. Bellart, de	l'Estela
11. Fàbrega Mitjà, de	Vilademires-17
12. Casadevall	d'Ossinyà-18
13. Falgàs, de	Segueró
14. Figuera, de	Dosquers
15. Pere Arbussà, de	Serinyà
16. Joan Porcioles, de	Crespià-19
17. Canela demunt, de	Serinyà
18. Antoni Vehí als Moner, de	Llers
19. Plandiura	d'Argelaguer
20. Antic Tassi i Banyils	d'Argelaguer
21. Hereu als. Sitjes, de	Crespià
22. Antoni Romeu i Palou, de	Juinyà
23. Griver, de	Mieras
24. Montserrat Corts, de	Crespià-20
25. Miquel Alsina, de	Serinyà
26. Miquel Ferrer, de	Serinyà
27. Antoni Casellas i Mitjà Fàbrega, de	Vilademires-21
28. Montserrat Mir, de	Serinyà

III ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

29. Budallers, de	Serinyà
30. Andreu Bruguier i Canela, de	Navata
31. Brugada, de	St. Miquel de Campmajor-22
32. Mateu Mitjà Fàbrega, de	l'Estela
33. Bartomeu Ripoll, de	Besalú
34. Joan Romeu, de	Juinyà
35. Pere Reixach, de	Boscarós (Serinyà)-23
36. Coromina, de	St. Miquel de Campmajor
37. Rafael Riera, de	Figueres
38. Bernat Casamor, de	Casamor (Queixàs)-24
39. Malloles, de	Serinyà
40. Berenguer i Piferrer, de	Vilatenim-25
41. Ripoll, de	Beuda
42. Pere Corts i Esteve Corts, de	Navata-26
43. Lluís Gayolà i Altarriba, de	Besalú
44. Llorenç Gayolà i Altarriba, de	Besalú
45. Francesc Gayolà i Costa, de	Besalú-27
46. Miquel i Joan Mir, de	Besalú
47. Pere Mir, de	Besalú
48. Traver,	d'Usall
49. En Ferrer, de	Fontcuberta
50. Carreras devall, de	Serinyà
51. Gayolà i En Gossinyer, de	La Miana
52. Bruguera, de	Serinyà
53. Puig, de	Vilademí-28
54. Casellas i Illa, de	Vilarig

Resposta i memorial, el mateix dia 3 de juliol, amb intervenció de l'esmentat Notari Puig i en presència dels testimonis Sebastià Olivet, sastre i Felip Cassas, paraire, de Besalú, foren notificats a l'expressat Mfc. Sr. Sots-Veguer, que respongué ho tenia per presentat i per fet, tal com havia opinat el Jutge.

Però no parà aquí la qüestió dels allotjaments. El Comissari Sr. Bohils no degué complir degudament la Carta Reial ja que el mateix Síndic dels Militars tornà a queixar-se a S.E. i novament la Cancelleria despatxà altra carta del Virrei a Bohils en data 17 de juliol, recordant-li que complís rigorosament quant s'ordenava en la primera carta, que li transcriu, del contrari manarà procedir en contra d'ell per remei de la justícia.

La carta i la seva resposta, juntament amb la relació dels trobats en possessió de Generositat, fou novament presentada al Comissari, a instància del mateix Pere Arbussà, pel Sr. Jutge, amb intervenció del notari esmentat i davant dels testimonis Hble. Mossèn Bernat Cantarell, mercader i de Joan Salvany, cirugià, de Besalú, el 27 de juliol del mateix any 1601.

A tot això, en aquell dia, per fi, en presència del repetit Notari Sr. Puig i dels Honorables Joan Pallarès i Antoni Sala Jurats de la Vila com a testimonis, el Comissari Francesc Bohils respongué de paraula que si bé havia vist la carta del Duc de Feria, com que fins avui no li havien estat notificats els noms dels que estaven en possessió del Privilegi Militar, no els havia pogut tractar com a tals, però que des d'ara es donava per enterat i s'oferia a no aposentar-los ni soldats ni cap cavall segons disposava S.E. el Virrei la voluntat del qual puntualment desitja complir.

I aquí finí de moment aquell problema que durà més d'un mes entre tràmits, resistències i requeriments i que dóna idea de les atzaroses circumstàncies de l'època i de la reiterada oposició de la nostra pagesia envers aquelles càrregues d'allotjament que dintre uns anys, en el regnat següent, s'agreujarien molt més.

Aquest món rural que les sofí especialment durant llargues temporades, acabà alçant-se unànimement, i culminà més tard en el famosament trist Corpus de Sang del 7 de juny de 1640.

Malgrat que s'oposés a la política del seu temps resistint-se violentament a les servituds de la guerra, no deixà d'ésser lleial al seu Rei. Si el seu alçament contra els allotjaments militars els involucrés en la guerra europea dels Trenta Anys i significués una certa reivindicació social, jamai no podien suposar que imposés una solució revolucionària i la incorporació del Principat a la corona de França.

Llàstima que la qüestió política d'aquells homes, dolguts pels funestos desençorts, que aleshores tenia el govern de Catalunya, per falta d'energia o de visió, quedessin presos en la trampa dels interessos francesos, no catalans, traïcionant l'autèntic destí del Principat, que la Providència havia fet en un començament peninsular i eminentment hispànic.

III ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

NOTES

- 1.- Guerra tinguda entre catòlics i protestants que durà des de l'any 1618 a l'any 1648; dividida en diversos períodes. Guerra assoladora i cruel, assenyalà un progrés en l'art de la guerra.
- 2.- Fins l'any 1635 en què esdevingué una guerra essencialment política, França no hi intervingué. Richelieu solament hi havia pres part diplomàticament, estimulants els contendents i suscitant enemics a la Casa d'Àustria.
- 3.- Intervingueren Alemanya, França i Suècia. Espanya no va intervenir-hi i va continuar la guerra amb França. Contra les seves conclusions va protestar el Sant Pare Innocenci X. Aquesta pau, fou com un Codi de les nacions i determinà la situació definitiva dels Estats bel.ligerants, la condició dels Protestants i la constitució de l'Imperi.
- 4.- Obra de singular erudició que l'any 1975 merescué el premi d'Investigació Històrica «Julián de Chía» de l'Excm. Ajuntament de Girona.
- 5.- Pere III. Pragmàtica, a Barcelona, 1-12-1368 - Cap. 3.
- 6.- Ferran II - Privilegi concedit a l'Estament Militar a Monsó a 2-9-1510. Cap. 2, entre altres coses.
- 7.- Pere III, id. id. a Barcelona el 19-5-1380.
- 8.- Pere II, Constitució en la Cort de Barcelona, Cap. XXVI, ampliada per Felip II en les Corts de Montsó de l'any 1585.
- 9.- Felip III, Privilegis als militars confirmant privilegis, immunitats i prerrogatives al citat estament, concedits en la Cort de Barcelona de l'any 1599 - Constitució 1.ª.
- 10.- Id. Constitució II confirmant diversos privilegis concedits pels seus predecessors.
- 11.- Joan I - Privilegi donat a Montsó el dia 1-11-1389. Confirmant per Ferran II per privilegi de Barcelona de 9-10-1481, Cap. I.
- 12.- Aquest document, a més de donar-nos idea d'uns fets que pertocquen a moltes cases que encara subsisteixen en la nostra comarca, ens situa en l'ambient administratiu i social de la vila de Besalú, i en la seva mateixa Cúria Reial, amb els seus Sots-Veguer, Jutge, Fiscal i Notaris, a més dels diferents testimonis que inclouen Jurats, batxillers, escrivans, mercaders i altres professions radicades a la vila com són sastre, paraire, etc.
- 13.- Aquesta carta del «fael de la R.M.» Duc de Fera dirigida «A l'amat de la Reial Majestat» Francesc Bohils, Comissari Reial, pesi a la claredat del manament i a la seva cortesia, com es veurà, tingué d'ésser reiterada.
- 14.- El referit memorial, interessant per tants d'aspectes, constitueix una prova a favor de la noblesa de les famílies que inclou. Ja que, més que un acte positiu de noblesa centenari de sang, per haver-hi intervingut en la seva confecció Jutge Ordinari i Fiscal podria estimar-se prova plena.
- 15.- El Privilegi els pertany per la casa Traver d'Usall.
Coloma Llorens i Bofill, pubilla de Maià, filla d'Anna Llorens i de Baldiri Bofill àlies Llorens i hereva del seu avi Joan Lorens, casà amb Emer de Traver, d'Usall. Ref. 9-5-1572 (arx. C. Viader).
- 16.- De Generositat molt antiga. Es diu que els Campmol portaren l'olivera borda de Terra Santa quan les Coronades. Darrerament es cognomenaven de Falgàs, per haver enllaçat una pubilla amb un Falgàs de Segueró.
- 17.- Actual família Gumà-Meya de Queixàs i Vilademires.
- 18.- El Privilegi els aspectava per descendir dels Mir de Segueró.

19.- Una pubilla de Casa Porcioles, casà amb un Bruguera de Serinyà, descendent de Bartomeu Bruguera ennoblit pel Rei Catòlic. Posteriorment a través dels Porcoles, la Generositat passà a les Cases Teixidor de Pedrinyà i Batlle de Vilademires (Arx. C. Viader).

19 bis.- Gaspar Griver de Mieres (de prio militar des de 1493) esposà Leonor de Verntallat i Noguer, filla del cèlebre Cabdill remença. Una filla d'aquest matrimoni, Margarida Griver i de Verntallat maridà Nicolau Benet Llaudes (e.m. 1507) seguint la seva descendència en la nombrosa de la casa Llaudes de Besalú, reposa actualment en el noble llinatge dels Solà-Morales d'Olot.

(Vid. l'interessant estudi «El Matrimonio de Verntallat, su descendencia y su círculo familiar» del seu il·lustre descendent l'erudit investigador Dn. Josep M.ª de Solà-Morales i de Rosselló).

20.- Procedent de Vilert. Descendent de Joan Corts a 104 anys, que obtingué Privilegi de Generositat separatament per Dn. Ferran el Catòlic a Barcelona, en data 11-5-1503.

La Casa Corts, més coneguda per La Torre de Vilert, a través dels nobles llinatges de Palol, de Vivet, de Còdol i de Travy, està refosa en les nombroses famílies del Pozo, radicades en distintes pairalies d'aquesta província (Arx. C. Viader).

21.- Descendent de Casa Fàbrega de Vilademires.

22.- Actuals famílies Ciurana-Balmanya, de Girona.

23.- Actual Casa Mitjavila-Castellar, de Centenys.

24.- Són els actuals Casamor, de Navata.

25.- Francisca Bruguera-Piferrer i Boxeda, casà amb Carles Comes del Brugar i de Pujol, de La Bisbal i llur pubilla Da. Josepa amb Francesc X. de Perramon i de Caramany, passant per aquestes nobles nissagues a les actuals famílies de Fontcuberta i de Fages, amb nombrosa descendència.

26.- Nét i besnét, respectivament, de Joan Corts de Vilert, procedents de la Casa Pons de Cabanellas per ésser fills de Jaume Corts fadrístern de Casa Corts i de la pubilla Anna Pons de Cabanellas. En data 26-1-1574 obtingueren Reial Provisió de Noblesa juntament amb llurs cosins Amador Corts, Sr. del mas Puig Sa Pera de Navata i Antoni Corts Notari de Figueres (id).

27.- Llinatge transferit a Figueres i refós en distingides famílies del país com són entre moltes, les conegudes de Llaudes, de Vilosa, de Balle, de Perpinyà, de Casanova, Catalan de Ocón, Barons de Vilagayà, de Senillosa, etc. etc. totes elles amb nombrosa descendència.

28.- El Privilegi els aspecta per descendir dels Mir de Segueró. Anna Puig, pubilla de Casa Puig de Vilademí, casà amb Damià Casadevall-Mir d'Ossinyà, de Privilegi Militar decorat, com a descendent dels Mir (id).

29.- La majoria de les famílies que registra, procedeixen dels diferents ennobliments que el Rei Ferran el Catòlic conferí als nombrosos pagesos de la comarca en premi d'haver-lo auxiliat quan aleshores nen de 10 anys, juntament amb la seva mare, la Reina Joana Enríquez estigué assejat en la Força vella de Girona per les tropes de la Diputació l'any 1462. Molts d'ells són els descendents dels ennoblits per carta en data 23-2-1481, figurant-hi també altres famílies que enllaçaren amb fadrísterns d'aquelles cases que amb la nova baronia guanyaren noblesa sense canviar el nom, tal com hem pogut veure en algunes de les notes precedents.

En el Memorial, hi figuren també llinatges que sense residir en la Vegueria de Besalú, posseïen en el seu terme immobles i béns, als quals el seu privilegi preservava igualment de les càrregues dels allotjaments.

III ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

Paper en foli di «Sello Tercero, sesenta y ocho Maravedís, Año de Mil Setecientos y setenta y siete» del senyor Don Carles III, amb les armes reials completes.

Universis Fidem Facio Ego Emanuel Antentas anethoritatibus Apostolica et Regia Illustrisque et Admodum Reverendi Domini Abbatis Regy Monastery Sancti Petri Bisulduni ordinis claustralium Divi Benedicti Nottarius publicus in dicta villa Bisulduni Gerunda. Digs. Domiciliatus dominus Vutilis, et proprietarius Notariae et serifanía publicar. de Districte dic. monastery, et villa Bajulieque, et Partiti Bisulduni: Quod in quodam libro papyreo quarti foli pergamenens cohoptis tecto de tempore Discreti Nicholay Puig g.º Nott. Regy dicta villa Intitulato = Regestrum Regiorum Privilegiorum Generositatis = in dicta Notaria interplures alios consimiles libros, et ceteras scripturas publicas einsolem de tempore dicti Dti. Nicholay Puig fuerunt perme inventa, et visa quodam presentationes Epistolarum requisitionum, et responsi, et respensionum thonoris sequentis

Ab thenor de la present publica escriptura fas fe jo Nicolau Puig per autoritat Real Nott. Publich, natural y habitant de la vila de Besalú, Bisbat de Gerona devall escrit, Que en un llibre de Quart full que en mon poder y entre mas scripturas publiques per mi auctoritate Regia rebudas, recondif y exhistent en lo qual estan faelment Registrats, e continuat a diverses persones de la Vagueria de Besalú y altres scriptures fahents per la conservació dels dits Reals Privilegis esta per mi fahelment serita y continuada una scriptura succinctamente treta de sos originals propis en mon poder rebuts la qual es del thenor seguent.

En lo any de la Nativitat del Señor de mil sis cents y hú presidint lo Ex^{im} Señor Dn. Lorenzo Suares de Figueroa Marques de Vilalba Señor de las Casas de Salva = Tierra de la S.C. y R. Mag^t. Conceller Lloch Thinent y capitá General en los Principat de Cathaluña, y Comptats de Rosselló, y Serdanya essent vingut a allotjarse en esta vila y vegueria de Besalú lo Ill^{tre}. Señor Dn. Gaspar de Gavasa Capitá de Infantería de sa Mag^t. y Governador de la Cavalleria Spanyola que sa Magestat en esta ocasió ha enviada en estos Principat y Comptats per cosas de son Real Servey y pretenent se per dit señor Capitá que los Decorats de Privilegi Militar de la present vila y vagaria de Besalú avien de allotjar en llurs casas deladita sa Cavallerís, y per llur part pretenintse lo contrari á supplicatio del Honor. Llorens Casadevall del dit Privilegi de generositat Decorat del veýnat de Bruguers Parroquia de Sant Vicens de Maýa com á Sindich Prôr y actor del dit Collegi Militar, eo generos (os) fonch despatxada de la Rl. Cancelleria de Cathaluña la Carta Real baix insertada al Magch. Franch. Buhýls Comissari Real á carrech del qual estava dita Cavalleria per aposentar aquella, la qual Instrumentalm^t. li fonch presentada, y es del thenor seguent. Lo Duch de Feria Lloc Thinent y Capitá General fael de la Rl. Mag^t. Per quant nos ha Constat que Llorens Casadevall de Maýa y altres de la sosvegueria de Besalú per Privilegi Real estan emposcессio de esser tractats com a Militars y personas de generositat y per conseguent exempts de que á ells en llurs casas no se allotjin ni aposenten soldats

alguns vos diem, encarregam y manam que en les cases que lo sosvagner de Besalú vos dirá y designará ser de la dita qualitat, y excempció no allotjen, ni aposenten, ni permetan sien allotjats, ni aposentats soldats alguns que tala es nostra voluntat Datt en Barna â vint de Juny any mil sis cents y hú....El Duque de Feria.... vt dn. Joseph de Murrgens....St In Diversorum locum tenben vj....fol. CXXVIIj....Directio....al amat de la Real Magestat Francesch Buhÿls Comissari Real...Locus Sigfïlli...Com â Instancia del Honor. Pere Albuçá de Serinyá del mateix Privilegi de Generositat Decorat habitant en la vila de Besalú com â Sindich y Procurador del dit estament generos (os) substituït per lo dit Llorens Casadevall ab acte rebut en poder del dit Nicolau Puig Nott. Rl. de la vila de Besalú -devall serit â trenta de Juny mil sis cents y hú fos estada presentada al Magnífich Sebastiá Soler sosvagner de la Cort Real de la dita vila y vagaria de Besalú una requesta contenint en efecte que per confirmació del llur Privilegi de Generositat y en exequio de la d^a carta Real lo requiriren que no oposentas ni consentis aposentar soldats alguns en casas de ninguns dels dits Generosos y perqueno poques allegar Ignorancia qui eren los qui gozaven, é, estaven en possessio de gozar del dit Privilegi li fonch donat verdader Memorial tret dels Registres comuns de la dita Cort Real de sinquanta anys â esta part, o, cerca dels qui gozan del dit Privilegi ab les degudes protestations; y ell dit Sr Sotsveguer inter alia hagues respost, que fos presentada â son Magnífich Jutges y al Magnífich Advocat Fizcal dela dita Cort Real â Concell del qual se offeria estar. Fonch la dita requesta presentada â dos de Juliol de dit any â dita Instancia al Magnífich Mísser Celidon Pou, â la qual respongue ínter alí; que protestava del temps de la Constitucio pera responder. Lo qual Magnífich Jutger pera satisfer â dita requesta y correspondre â la dita Carta Rea. â tres de dit feu de sa propia ma y lliurá Instrumentalment al Nott. presentant devall serit en presencia del Magnífich Mísser Martiria Bonacasa en D.B. y de Lluís Coromina scrivent de Besalú testimonis la resposta seguent....

Responent Celidon Pou de Besalú â unes requestes presentades perpart dels Militars al Sor Sotsveguer y pera responcio y daar satisfaccio al que lo dit Sotsveguer li ha refferit que li remetrá la nominació dels que staven en possessio de gaudir de Privilegi Militar pera correspondre y complir â una Crta de la Excellencia enfavor dels dits Militars diu dit Jutge que fins lo die devuÿ te trobat que los qui vuí estan en possessió de gaudir de dit Privilegi en la present Cort Real, y los qui pertals los te y tracta dita Cort en los actes que se occorren y offerexen son los continguts y nomenats en lo present Memorial, ut ecce, lo qual Dona per resposta de les dites requestes â ell dit Jutge tambe presentades y que ríe dit Memorial â dit Sor Sotsveguer presentat perque puga complir ab lo contengut en dita carta a ell requirit per lo comisari Boÿls attes que la Exª. ab dita Carta mana que perdit Sotsveguer sien nominats los qui estan en dita poscessio offerintse sempre trobará altres estaran en dita possessio los anomenará....Sequiter Memoriale de quo supra....fit mencio....

1. Figuera y Roset palma de
2. Miquel Vehí de

Faras
Maxella

III ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

3. Riera de	Serinÿa
4. Casadevall de	Serinÿa
5. Llorens de les	Cases
6. Casadevall de	Bruguers
7. Casademunt de	Bruguers
8. Casellas de la Serra de	Crespià
9. Campmol de	Sagaro
10. Bellart de la	Stela
11. Fabrega mijá de	Vilademires
12. Casadevall de	Ossinyá
13. Falgar de	Sagaró
14. Figuera de	Dosquers
15. Pere Albuça de	Serinÿá
16. Joan Porciolas de	Crespiá
17. Canela de munt de	Serinÿá
18. Antoni Vehí ats Moner de	Llerts
19. Plandiura de	Argelaguer
20. Antic Tassí y Banÿils de	Argelaguer
21. Hereu ats Sitjes de	Crespiá
22. Antoni Romeu y Palou de	Juinÿa
23. Griver de	Mieres
24. Montserrat Corts de	Crespiá
25. Miquel Alsina de	Seriñá
26. Miquel Ferrer de	Seriñá
27. Antoni Caselles y Mija Fabrega de	Vilademires
28. Monserrat Mir de	Seriñá
29. Budellers de Serinÿá	Seriñá
30. Andreu Bruguer y Canela de	Navata
31. Brugada de	St. Miquel de Cammajor
32. Matheu Mijafabrega de la	Stela
33. Barthomeu Ripoll de	Besalú
34. Joan Romeu de	Juiña
35. Pere Rexach de	Boscarós
36. Coromina de	St. Miq. de Campmajor
37. Rafel Riera de Figueras	Figueras
38. Bernat Casamor de	Casamor
39. Malloles de Ser	Seriñá
40. Bruguer y Peferrer de	Vilatením
41. Ripoll de Beuda	Beuda
42. Pere Corts y Steve Corts de	Navata

43. Lluís y Llorens Gaýola y Altarrifa	
44. de	Besalú
45. Francesch Gaýolá y Costa de	Besalú
46. Miquel y Joan Mir de	Besalú
47. Pere Mir de	Besalú
48. Traver de	Usay
49. En Ferrer de	Fontcuberta
50. Carreras devall de	Serinýá
51. Gaýolá y en Gossinýer de la	Miana
52. Bruguera de	Seriñá
53. Puig de	Vilademir
54. Casellas y Illa de	Vilarig

Les quals respostas y Memorial dit dia de tres de Juliol ab interventio del dit Nott. y pñts per testimonis Sebastiá Olivet Sastre y Phelip Cassas paraire de Besalú (per) fonch notificada al dit Magnífich S^{or}. Sotsveguer â dita Instancia â la qual respongue que tenia tot per presentat y q^e tenia per fet lo que dit S^{or}. Jutge avia fet.

E compr. part del matex Sýndíxch fos feta quexa â la Exa qe. dit Comissari real no ob temperava ladita carta real Iter et secundo â Supp^o. deldit Syn dich ô per sa part fonch despatxada altra carta real de la Rl. Candleria aldit Comissari real dirigida en esta forma

Lo Duch de feria

Lloch thinent y capitá gen^l

Amat de la Rl. Magt. recordamnos que los dies passats vos manaren seriure una carta del tenor seguent = Lo Duch de feria lloch thinent y Capitá Genl. fael de la Rl. Magt. Per quant nos ha constat que Llorens Casadevall de Maýá y altres de la sotsvegueria de Besalú per Privilegis reals estan en poscessio de esser tractats com â militars y personas de generositat, y perconsequent exemps de que en llurs Casas no se allotjen ny aposenten soldats vos diem encarregam y manam que en les cases que lo sosvager de Besalú vos dirá y designará esser de la dita qualitat y exemptio no aposenten ni allotjen ni permetan sien aposentats ni allotjats soldats alguns, que tala es nostra voluntat Datt en Barcelona â vint de Juny des mil sis cents y hú. El Duque de Feria. ut Dn. Johanny de Mur Regens = Gabriel Alzina ê com ara afam entes que no cumpliu lo que ab dita carta vos manrem conforme vostre offici vos obliga vos diem encarregam, y manam que dita carta cumplían y exequiteu segons lo thenor de aquella altrament manrem procehir contravos ab remeys de Justícia. Datt. en Barcelona â diset de Juliol milsis cents y hú

El Duque de feria....ut Rovirola cam^{as}. Gabriel Alzina

In diversorum locum tem VI....fol CXXXX....Directio....al amat de la Real Magestat Francesch Bulýls Comissari Real...Locum Ligþilli....La qual carta y resposta per dit magch. Jutge ut supra feta y nominatio dels qui avia fins á les horas - trobats estar en poscessio de gosar de dit Privilegi de generositat ab interventio del dit Nott. y enpresencia del

III ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

Honorf. Mossen Bernat Cantarell Mercader, y de Joan Salvanya cirurgiá de Besalú = Testimonis fonch presentat al dit Comissari Real á instacia del dit Pere Albussá en dit nom á vint y set de Juiol mils cents y hú, a la qual lo mateix dia y passat competent spaÿ de temps del dit Notari, y enpresencia dels Honorf. Joan Pallares y Anthoni Sala Jurats de dita vila testimonis respongue de paraula lo seguent Vilalidet: qye ell te vista, y mirada la dita carta Real, y comfins vuÿ no li fos estat notificat los qui estan enposcessio de gopsar del dit privilegi de Generositat no avie pogut aquells tractar com á tals, per ara puy la resposta y nominació dels qui estan enposcessio de gosar del dit Privilegi feta per lo dit Magnífich Señor Sosvagner li es estada notoficada, y de aquella li es estada copia, y aixi-lies notori quals gaudeuxen seofer prompta y aparallat de condessendir al que ara se li mana y ja latrament seli te manat ab ditas dos Cartas Reals, y axí tractar aquells, y altrás que per dit Señor Sosvager y Jutge acetero se li nomenaran com á tals, y no aposentarlos ni consentir sels aposenten á ells ni á ningu de ells soldats ni cavalls alguns pues aqueixa es la voluntat de la Exa. com aquella puntualment com es raho desitja cumplir, y guardar les quals coses totals, y altres per aquest cas fahents etan mes llargament contengudas en los originals dels actes de les presentacions de les dites respostas y lletras Reals rebuts, y testificats dits dies respective en poder del dit Notari á la qual se fa relacio....De premissis in hys precedentibus quinque papÿri foleis hujus parve presenti tamar concepto non comprehenso fidei facio Ego dictus Nicolaus Puig Regia auctoritate Nottf. publicus ante dictus hoc et alia propria subscrivendo mano. Addita curos y de Cordova Duque de feria de Generositat vegueriá de Bealú dirigida + Gabriel Alzina. en poder. dada Valet approba ego Notariu infrascriptus manu propria. In quorum fidem licet alieno calamo scriptorum Ego idem Emmanuel Antentas Not supra nominatus inprimo etpresenti foliis sub papyro Sigillata Regy sigilli tercÿ cetteris vero Comunis Me subscribo et manu additum requisitus die vigesima Novembris millessimo septimgenessimo septuagessimo septimo. Rogatus appono sig + num.